

Pohjoismaat, yhdessä

Suomen
puheenjohtajakauden
ohjelma 2021

Pohjoismaiden
ministerineuvosto

Sisällys

Pääministeri Marinin tervehdys	3
Yhteistyöministerien puheenvuoro	5
Johdanto	7
Vihreä Pohjola	9
Kilpailukykyinen Pohjola	11
Sosiaalisesti kestävä Pohjola	14
Yhdessä	17
Tietoja tästä julkaisusta	18

Pääministeri Marinin tervehdys

Pääministeri Sanna Marin – videotervehdys on katsottavissa [verkossa](#)

Vuonna 2021 Suomi johtaa työtä Pohjoismaiden ministerineuvostossa, joka samaan aikaan täyttää 50 vuotta. Muuttuvassa maailmassa olemme pohjoismaina vahvempia, kun toimimme yhdessä. Edistämme pohjoismaista yhteistyötä ja tartumme puheenjohtajuuteen innokkaasti, yhteistyössä Ahvenanmaan maakunnan hallituksen kanssa.

Vuonna 2020 levinnyt pandemia korostaa tarvetta kansainväliselle, eurooppalaiselle ja alueelliselle yhteistyölle. Pohjolan asukkaat myös odottavat hallituksiltaan tiiviimpää yhteistyötä. Nyt ajankohtaisia yhteistyöaiheita ovat vapaan liikkuvuuden edistämisen ohella huoltovarmuus ja varautuminen tulevaisuuden kriiseihin.

Kansainvälistä ilmastomuutoksen vastaista yhteistyötä on tehty kolmen vuosikymmenen ajan. Lähimmät vuosikymmenet ovat ratkaisevia ihmiskunnan elinehtojen turvaamiseksi. Pohjoismainen yhteistyö vahvistaa maiden kansallisia ponnisteluja hiilineutraaliuden saavuttamiseksi. Haasteet ovat globaaleja eikä kukaan voi ratkaista niitä yksin. Pohjoismaista osaamista arvostetaan. Olemme ilmastomuutoksen torjunnassa suunnannäyttäjiä.

Sosiaalisesti oikeudenmukaista muutosta tukee pohjoismainen hyvinvointimalli, johon kuuluvat demokratia, oikeusvaltio, hyvä hallinto, avoimuus, luottamus ja vahva kansalaisyhteiskunta. Malli takaa tasa-arvoiset lähtökohdat kaikille. Siihen kuuluvat terveyspalvelut ja sosiaaliset turvaverkot. Jokaisella on mahdollisuus kouluttautua,

hakea menestystä työelämässä tai harjoittaa liiketoimintaa. Uskon, että juuri näistä syistä Pohjoismaat ovat osoittaneet kykynsä sopeutua, muuttua ja uusiutua. Nämä ovat tärkeitä menestystekijöitä muuttuvassa maailmassa.

Pohjoismaiden pääministereillä on visio siitä, että Pohjolan tulee olla maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteen saavuttamiseksi Pohjoismaiden ministerineuvosto työskentelee vihreän, kilpailukykyisen ja sosiaalisesti kestävän Pohjolan puolesta. Suomi haluaa kääriä hihat ja ryhtyä tuumasta toimeen.

Yhteistyöministerien puheenvuoro

Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä. Suomen puheenjohtajakaudella jatketaan kunnianhimoisesti aiempien puheenjohtajamaiden aloittamaa työtä ja toteutetaan vuosiksi 2021–2024 laadittua toimintasuunnitelmaa. Teemme yhteistyötä Pohjoismaiden neuvoston kanssa ja osallistamme Pohjoismaiden elinkeinoelämää ja kansalaisyhteiskuntaa mukaan työhön. Tasa-arvo sekä lapsi- ja nuorisonäkökulma läpäisevät koko toiminnan.

Vuosi 2020 jää historiaan odottamattomana kriisivuotena. Covid-19-pandemia on aiheuttanut kärsimystä, taloudellisia tappioita ja sosiaalisia ongelmia sekä koetellut yhteiskuntien sopeutumiskykyä. Tulevaisuutta leimaa epävarmuus, eikä pandemia ole vielä ohi. Yhteiskunnalliset vaikutukset vaativat pohjoismaiselta yhteistyöltä jatkossakin toimia, ja ne koskevat kaikkia sektoreita ja ministerineuvostoja. Ilmastokriisi ei sekään ole menettänyt merkitystään – päinvastoin. Meidän on kannettava vastuamme siitä, että ihmiskunnalla on tulevaisuudessa mahdollisuus tulla toimeen elinkelpoisella planeetalla. Epävarmuuden lisääntymisessä piilee kuitenkin mahdollisuus: jokainen kriisi tarjoaa uusia tilaisuuksia investoida tulevaisuuteen – myös Pohjoismaille, yhdessä.

Olemme sitoutuneet toteuttamaan Pohjoismaiden pääministerien visiota kestävästä ja integroituneesta Pohjolasta. Puheenjohtajakauden ohjelma heijastelee vision kolmea painopistealuetta: vihreä Pohjola, kilpailukykyinen Pohjola ja sosiaalisesti kestävä Pohjola. Vision kaksi otsikkoa – kestävyys ja integraatio – ovat kaikkien kappaleiden punaisena lankana. Puheenjohtajuushankkeet taas vastaavat ajankohtaisiin haasteisiin, jotka tukevat vision tavoitteita ja edistävät konkreettisten yhteispohjoismaisten ratkaisujen löytymistä.

Pandemian hallinta on jälleen kerran nostanut esiin pohjoismaalaisten vahvat ja myönteiset odotukset pohjoismaista yhteistyötä kohtaan. Ennen pandemiaa tuntui selviöltä, että Pohjolassa voi opiskella, työskennellä, käydä kauppaa ja kuljettaa tavaraa sekä matkustaa ja seurustella perheenjäsenten kanssa niin, että maiden välisistä rajoista on mahdollisimman vähän haittaa. Puheenjohtajamaa huomioi haasteet vapaalle liikkuvuudelle ja haluaa vahvistaa pohjoismaista liikkuvuusyhteistyötä. Nyt on myös mahdollisuus selvittää, miten tuleviin kriiseihin varautumista voidaan kehittää yhdessä.

Vuonna 2021 tulee kuluneeksi 50 vuotta siitä, kun Pohjoismaiden ministerineuvosto perustettiin. Juhlavuosi antaa aihetta juhlaan ja voimien kokoamiseen. Yhteistyön perustana ovat yhä yhteiset arvot, samankaltaiset yhteiskunnalliset instituutiot ja kansojemme yhteenkuuluvuus. Yhteistyön visio tähtää nyt korkeammalle kuin koskaan, ja Pohjoismaat kohtaavat jälleen tulevaisuuden yhdessä.

Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä.

Puheenjohtajamaa huomioi haasteet vapaalle liikkuvuudelle ja haluaa vahvistaa pohjoismaista liikkuvuusyhteistyötä.

Yhteistyöministerit Thomas Blomqvist ja Annette Holmberg-Jansson

Johdanto

Pohjolan asukkaat haluavat, että pohjoismaista yhteistyötä lisätään ja tiivistetään. Odotukset ovat kasvaneet kaikissa maissa viime vuosina, jolloin maailmanlaajuiset haasteet ovat alati kärjistyneet ja eurooppalaisissa ja kansainvälisissä suhteissa on yhä enemmän epävarmuustekijöitä. Yhteistyöllä on paljon annettavaa. Yhdessä olemme sekä viisaampia että vahvempia kuin yksin.

Vuosi 2021 on merkittävä juhluvuosi. Juhlimme Ahvenanmaan 100-vuotista itsehallintoa ja sitä, että Pohjoismaiden ministerineuvoston perustamisesta tulee kuluneeksi 50 vuotta. Pohjoismaiden ministerineuvostossa kahdeksan hallitusta osallistuu yhteistyöhön luodakseen yhteisen, kestävästä kehitystä tukevan tulevaisuuden. Pohjoismaat torjuvat tutkimuksen, kehityksen ja innovaatioiden avulla ilmastonmuutosta, luonnonvarojen kestäväntä käyttöä ja muita yhä akuutimpia kestävyysongelmia. Pohjoismaiselta yhteistyöltä odotetaan erityisesti sitä, että Pohjolassa voi opiskella, työskennellä, harjoittaa yritystoimintaa, muuttaa, matkustaa ja perustaa perheen maiden välisten rajojen sitä estämättä. Tukenamme tässä tehtävässä on eurooppalainen yhteistyö, joka yhdistää pohjoismaisen integraation koko maanosan yhdentymiseen. Rajaesteiden poistamiseksi tehtävä yhteistyö on kehittynyt myönteisesti vuosien varrella, mutta vakavia esteitä on yhä jäljellä ja uusiakin syntyy. Asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi vaaditaan yhteistä poliittista tahtoa.

Tiellä kohti kestävästä kehitystä ja pohjoismaista integraatiota on koettu vuoroin kriisejä, edistysaskeleita ja odottamattomia takaiskuja. Covid-19-pandemia on vaikuttanut monin tavoin esimerkiksi talouteen, hyvinvointiin ja kansainväliseen yhteistyöhön. Vaikutuksista voidaan mainita Pohjoismaiden sisärajojen maahantulorajoitukset, jotka iskivät vakavan särön pohjoismaisen yhteistyömallin ytimeen: yhteisiin työmarkkinoihin ja vapaaseen liikkuvuuteen. Jotta visio maailman integroituneimmasta alueesta toteutuisi, kriisejä tulee hallita mahdollisimman laajasti yhdessä ja säilyttämällä vapaa liikkuvuus, keskinäinen kaupankäynti ja liiketoiminta raja-alueilla sekä luonnolliset työssäkäyntialueet ja talousvyöhykkeet. Pandemia ja sen hallinnan haasteet ovat myös jälleen kerran osoittaneet, että hyvä yhteistyö on toivottavaa ja kirjaimellisesti elintärkeää. Esimerkiksi pohjoismaisen

varautumisyhteistyön tiivistäminen on paikallaan varsinkin lääkkeiden ja hoidon saatavuuden varmistamiseksi.

Maissamme toteutetut määrätietoiset kollektiiviset kriisinhallintatoimet ovat korostaneet sitä, että päättäväsyydellä on mahdollista ohjata kehityksen suuntaa poliittisesti. Vastaava määrätietoisuus on jo alkanut vallata alaa myös pohjoismaisessa yhteistyössä. Pohjoismaiden pääministerit olivat hyvin perillä pohjoismaiseen yhteistyöhön kohdistuvista odotuksista ja haasteista sekä yhteistyön potentiaalista, kun he hyväksyivät Visio 2030:n elokuussa 2019. Visio vahvistaa pohjoismaisen yhteistyön suunnaksi kestävä kehityksen ja integraation. Aiempaa vihreämpi, kilpailukykyisempi ja sosiaalisesti kestävämpi Pohjola on vuonna 2030 maailman yhtenäisin ja kestävin alue. Suomen hallitus ja Ahvenanmaan maakunnan hallitus tekevät vuoden 2021 puheenjohtajakaudella yhteistyötä Visio 2030:n toteuttamiseksi.

Yhdessä olemme sekä viisaampia että vahvempia kuin yksin.

Pandemia ja sen hallinnan haasteet ovat myös jälleen kerran osoittaneet, että hyvä yhteistyö on toivottavaa ja kirjaimellisesti elintärkeää. Esimerkiksi pohjoismaisen varautumisyhteistyön tiivistäminen on paikallaan.

Vihreä Pohjola

Elämme Pohjolassa tiiviissä yhteydessä luontoomme – metsiin, maahan, saariin, meriin, järviin, jäätiköihin ja tuntureihin. Me vaalimme ikäikaista yhteyttä peltoihin, niittyihin ja kalavesiin. Koronaviruspandemian ja sen hallinnan luomat valtavat haasteet ovat lisänneet käytännön ymmärrystä siitä, että kaikki kansat jakavat saman planeetan. Turvallisuutemme ja elantomme ovat nyt ja tulevaisuudessa riippuvaisia vuorovaikutuksesta luonnon ja eläinten kanssa.

Koko pohjoismaisen yhteistyön tavoitteena on **integraatio** ja **kestävä kehitys**. Puhdas ympäristö, luonnonvarojen älykäs käyttö, vakaa ilmasto ja luonnon monimuotoisuus ovat osoittautuneet yhä tärkeämmiksi ihmisen hyvinvoinnin ja maapallon kantokyvyn kannalta. Lapset ja nuoret eivät ole pelkkiä tulevaisuuslähtöisen kestävyyspolitiikan osallisia, vaan myös sen aloitteentekijöitä ja kirittäjiä. Ympäristönäkökohtien edellyttämän muutoksen on oltava oikeudenmukainen, osallistava, sukupuolitietoinen sekä demokraattisesti ja sosiaalisesti legitiimi. Muutoksen edistäminen vaatii samalla innovatiivista ja hyvinvoivaa taloutta. Pohjoismainen integraatio voi tukea kestävästä kehitystä ja päästöjen vähentämistä Pohjolassa. Pohjoismaat ovat esimerkiksi energiayhteistyöllään osoittaneet jo varhain, että kasvua ja muutosta voidaan ja pitääkin tavoitella rinta rinnan.

Puheenjohtajamaan pyrkimyksenä on edistää biotaloutta ja kiertotaloutta, pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen, edistää merensuojelua sekä vauhdittaa muutosta kohti hiilidioksidineutraalia Pohjolaa pää- ja ympäristöministerien tammikuussa 2019 hyväksymän julkilausuman mukaisesti. Suomi kehittää puheenjohtajakauden erityishankkeessa **kiertotalouden osaamisverkostoa rakennusalaalla**. Rakennusala kuluttaa tällä hetkellä noin puolet maailman luonnonvaroista ja on suuri hiilidioksidipäästöjen lähde.

Pohjoismaat ovat visiossaan sitoutuneet entisestään vahvistamaan ympäristö- ja ilmastodiplomatiaan liittyvää yhteistyötä. Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen maalla ja merellä vaatii globaalia voimainponnistusta, ja tämä tärkeä työ edellyttää

paitsi kotikentällä toteutettavia toimia myös määrätietoista kansainvälistä vaikuttamista. Puheenjohtajamaa pyrkii luomaan pohjoismaisella yhteistyöllä lisää vaikutusmahdollisuuksia kansainvälisissä ilmastoprosesseissa. Esimerkkeinä voidaan mainita vuoden 2021 kansainväliset neuvottelut Pariisin sopimuksen ilmastotavoitteista sekä neuvottelut biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen (CBD) uusista tavoitteista.

Pandemia on tehnyt ihmisen ja luonnon välisen riippuvuussuhteen näkyväksi, kohdistanut huomion elintarvikkeiden huoltovarmuuteen ja muistuttanut meitä myös ilmastomuutoksen mukanaan tuomista uhkakuvista. Pohjoismaiden ilmasto-olosuhteet ja elintarviketuotannon edellytykset ja toimintaympäristö ovat keskenään samankaltaiset, mutta erilaiset kuin muilla alueilla. Pohjoismaat voivat tehdä yhteistyötä ilmastoälykkään ja ilmasto-olosuhteisiin sopeutetun elintarviketuotannon edistämiseksi. Suomen puheenjohtajakauden pääkysymyksiä ovat kestävät elintarvikejärjestelmät sekä terveellinen ja kestävä kehityksen mukainen ravinto. Elintarvikkeiden huoltovarmuus on myös turvattava, jotta voitaisiin parantaa varautumista ilmastomuutoksesta, luonnon roolista ja ekosysteemipalveluiden kadosta johtuvien ongelmien lisääntymiseen.

Muun muassa sään ääri-ilmiöt haastavat energijärjestelmät ja lisäävät riippuvuutta sähkön huolto- ja toimitusvarmuudesta, jonka pohjoismaiset sähkömarkkinat ovat tähän saakka kyenneet takaamaan. Ilmastoneutraaliin Pohjolaan siirtyminen edellyttää sitä, että energijärjestelmistä tulee myös nykyistä puhtaampia. Tässä tarvitaan uusia ratkaisuja varsinkin aloilla, joilla on vaikea saavuttaa päästövähennyksiä. Suomen puheenjohtajakauden yhtenä keskeisenä teemana on eri sektorien välinen älykäs integraatio esimerkiksi sähköistämisen avulla. Vuonna 2021 valmistellaan myös energiapoliittisen yhteistyöohjelman päivitys.

Monia Pohjolan kaupunkeja pidetään maailman vastuullisimpina. Kaupungeissa ja kunnissa on kehitetty useita yhteiskuntatoimintojen kestävyysratkaisuja, joissa on otettu huomioon ympäristö ja ihmisten hyvinvoinnin lisääminen. Tällaiset ratkaisut ovat maailmanlaajuisesti kiinnostavia. Kaupungeilla on keskeinen asema ilmastotavoitteiden saavuttamisessa, ja ne voivat toimia kehitysalustoina ja tukea siten uuden tekniikan ja sen synnyttämän liiketoiminnan kehittämistä. Puheenjohtajakaudella edistetään kestävyysratkaisuihin liittyvää kaupunkien ja kuntien yhteistyötä. Lisäksi painotetaan alueellista tasa-arvoa, harvaan asuttuja alueita, alkuperäiskansoja ja arktisia erityisolosuhteita.

Turvallisuutemme ja elantomme ovat nyt ja tulevaisuudessa riippuvaisia vuorovaikutuksesta luonnon ja eläinten kanssa.

Pohjoismaat voivat tehdä yhteistyötä ilmastoälykkään ja ilmasto-olosuhteisiin sopeutetun elintarviketuotannon edistämiseksi.

Kilpailukykyinen Pohjola

Pohjoismaat ovat historiallisesti tarkasteltuna onnistuneet monin tavoin muita maita paremmin yhdistämään innovatiivisen ja kasvavan talouden yhteiskuntaan, jossa otetaan huomioon kestävä kehityksen kaikki aihealueet, olipa kyse yhdenvertaisuudesta tai ekologisuudesta. Toimivat julkiset koulutusjärjestelmät ja yhteiskunnalliset tukimuodot antavat esimerkiksi erilaisista taustoista tuleville nuorille mahdollisuuden menestyä elämässään ja parantaa siten maidemme kilpailukykyä. Työelämän tasa-arvo vahvistaa talouksiemme kasvua lisäämällä työvoiman ja osaajien määrää. Yhteiset sähkömarkkinat ovat esimerkki kilpailukyvyn, tiiviin **integraation** ja **kestävän kehityksen** toisiaan tukevasta vaikutuksesta. Samalla ne kirkastavat sitä, miten läheinen pohjoismainen yhteistyö voi jo itsessään olla ratkaisevan tärkeää maidemme taloudelliselle menestykselle.

Tulevaisuuden niukkoja julkisia resursseja on käytettävä tehokkaasti, jotta esimerkiksi elinkeino-, hyvinvointi- ja ympäristöpoliittiset tavoitteet saavutetaan. Toimenpiteiden on oltava tasapainoisia myös tulonjakopolitiikan näkökulmasta. Hyvinvointitaloudellinen ajattelu perustuu tietoisuuteen siitä, että talouskasvun, työllisyyden kasvun ja hyvinvoinnin välillä vallitsee keskinäisriippuvuus.

Pohjoismaiden kilpailukyky on entistä suurempi painopistealue nyt, kun monien yrittäjien, palkansaajien ja itsensä työllistävien toimeentulo on kärsinyt merkittävästi. Pohjoismaisessa yhteistyössä on tärkeää edistää talouden kestävä elpymistä pandemiakriisistä ja vahvistaa samalla Pohjolan siirtymistä hiilineutraaliin ja ympäristöystävälliseen yhteiskuntaan. Kriisi on vaikuttanut kokonaisvaltaisesti työelämän eri osa-alueisiin, ja työn luonteen muuttuminen sekä ympäristöhaasteet edellyttävät jatkossakin uudenlaista osaamista työelämässä. Kriisin jälkeen on tärkeää kohdistaa huomiota taloudellisen ja yhteiskunnallisen kestokyvyn vahvistamiseen. Se taas edellyttää paikallisia, alueellisia, kansallisia ja pohjoismaisia toimia.

Tärkeitä tekijöitä uudentyyppisen kestävä kasvun kehittämisessä ovat koulutus, tiede, innovatiivinen teknologia sekä kierto- ja biotalous. Uutta kasvua tukevat myös

työ- ja elinkeinoelämän uudet suuntaukset, kuten alustatalous, sosiaaliset innovaatiot ja monipaikkaisuus, sekä sijaintipaikasta riippumattoman työskentelyn ja digitaalisten työkalujen käytön yleistyminen. Työvoiman osaamiseen ja jatkuvaan oppimiseen kohdistuu uusia vaatimuksia. Pohjoismaiden perinteisesti vahva työelämä- ja tasa-arvoyhteistyö kehittyy rinnan työmarkkinoiden muutoksen kanssa. Muutosta vauhdittavat muun muassa ilmastomuutos, väestönkehitys, vastasaapuneiden kotoutuminen sekä koulutus- ja tekniikkainnovaatiot. Matkailu on ollut huomattavan tärkeä elinkeino Pohjoismaiden monille paikallisyhteisöille, raja-alueille ja muille alueille, mutta se on kärsinyt merkittävästi matkustusrajoituksista. Matkailuelinkeinon tulevaisuus edellyttää niin ikään turvallisten kuin ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävien matkustusmuotojen tukemista.

Suomi tukee puheenjohtajakaudellaan innovatiivisen ja digitaalisesti integroidun Pohjolan kehittämistä muun muassa puheenjohtajuushankkeella, jonka tavoitteena on lisätä **digitalisaation avulla arjen joustavuutta ja liikkuvuutta maiden välillä**. Pyrimme tavoitteeseen tehostamalla Pohjoismaiden ja Baltian maiden viranomaisten välistä datan vaihtoa aina, kun ihmisten elämään vaikuttavat rajat ylittävät tapahtumat antavat siihen aihetta. Hankkeeseen sisältyy osapanostus digitaaliseen terveyteen, ja se tukee myös oikeusyhteistyön digiratkaisuja.

Yhteiskunnat toimivat yhä enemmän datan, informaation ja niistä muodostetun tiedon ja palvelujen varassa. Pohjoismailla on useita etuja kansainvälisessä kilpailutilanteessa, jossa digiratkaisujen kehittäminen etenee nopeasti. Omien vahvuksiemme sekä vihreän kasvun ja digitalisaation tarjoamien mahdollisuuksien täysi hyödyntäminen edellyttää toimivia ja dynaamisia työmarkkinoita ja monipuolisia valmiuksia, minkä lisäksi tutkimus- ja innovaatiotyössä on saavutettava uusia edistysaskelia. Pohjoismaat voivat luoda myös yhdessä uusia digitaalisia palveluja ja arkea helpottavia ratkaisuja. Tavoitteen toteutus perustuu Digital North 2.0 -julkilausumaan sekä Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteisen ohjelman, jossa parannetaan digipalveluiden saatavuutta ja edistetään siten digitaalista liikkuvuutta vuosina 2021–2024. Integroituneen 5G-alueen edistäminen on edelleen tärkeä osa ministerineuvoston työtä. Digitalisaatiota hyödyntämällä voidaan palvella käyttäjiä entistä joustavammin myös harvaan asutuilla alueilla.

Tekoäly auttaa jatkossa kansalaisia ja yrityksiä hyödyntämään palveluita oikea-aikaisesti ja kuhunkin tilanteeseen sopivalla tavalla. Kansallisen AuroraAI-ohjelman tuleva kehitys voi tarjota uusia mahdollisuuksia pohjoismaalaisten rajat ylittävässä arjessa.

Pohjoismaisen liikkuvuuden edistäminen on erittäin ajankohtaista maahantulorajoitusten aiheuttaman keskeytyksen jälkeen. Tilanteen normalisoiduttua liikkuvuutta on edistettävä kunnianhimoisemmin kuin koskaan. On tärkeää turvata toimivat kotimarkkinat ja varmistaa mahdollisuus opiskella, tehdä työtä, muuttaa, harjoittaa yritystoimintaa ja perustaa perhe niin, että maiden väliset rajat haittaavat sitä mahdollisimman vähän. Puheenjohtajana Suomi pyrkii helpottamaan liikkumista Pohjoismaiden välillä ja vaikuttamaan aktiivisesti rajaesteiden purkamiseen ja ennaltaehkäisyyn. Rajaesteneuvoston nykyinen toimeksianto umpeutuu vuonna 2021, ja neuvostolle valmistellaan uusi toimeksianto työn jatkamiseksi vuosina 2022–2025. Etusijalle asetetaan rajaesteet, jotka koskevat

veroalan ongelmia, ammattipätevyyttä ja oikeutta sosiaalietuuksiin, sekä tiettyjen rakentamismääräysten yhdenmukaistaminen ja lisäksi ennakoivat toimet koskien mahdollisia tulevia kriisitoimia, joiden vaikutukset rajaestetyöhön olisivat kielteiset. Meneillään oleva työ, jonka tavoitteena on ottaa kantaa kaikkiin rajaestetietokannassa oleviin esteisiin, viedään päätökseen. Myös EU-direktiivien täytäntöönpanoon liittyvää yhteistyötä vahvistetaan. Puheenjohtajakaudella jatketaan niin ikään Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistä sähköistä tunnistamista (NOBID) koskevaa hanketta, jossa on luotu rakenne sähköisen tunnistamisen yhteentoimivuudelle maiden välillä. Näin edistetään Pohjoismaiden neuvoston hanketta, joka liittyy yhteispohjoismaiseen sähköiseen tunnistamiseen. Tavoitteena on mahdollistaa turvallinen ja luotettava rajat ylittävä tunnistautuminen eIDAS-asetuksen mukaisesti. Puheenjohtajamaa edistää pohjoismaisia toimintamalleja ja hyviä käytänteitä, joilla pyritään joustavoittamaan paikallisten henkilötunnusten myöntämistä ja mahdollistamaan siten sähköinen viranomaisasiointi. Viranomaisia kannustetaan myös sisällyttämään sähköisiin palveluihinsa valmius muiden Pohjoismaiden henkilötunnusten suoraan käsittelyyn tapauksissa, joissa paikallisen henkilötunnuksen myöntämiseen ei ole erityisiä syitä. Puheenjohtajakaudella vähennetään eri viranomaisrekistereihin liittyviä hallinnollisia ja oikeudellisia esteitä lääketieteellisessä ja muussa yhteispohjoismaisessa tutkimuksessa.

Pohjoismaiset kestävä kehityksen ratkaisut kiinnostavat myös Pohjolan ulkopuolella. Pohjoismaiden ministerineuvostolla sekä Aasian ja Pohjois-Amerikan pohjoismaisilla innovaatioedustustoilla on mahdollisuus tukea maita niiden hakeutuessa yhteistyöhön. Nordic Talks -sarjaan on suunnitteilla lisätapahtumia vuodelle 2021. Puheenjohtajamaa edistää maailmantalouden vihreää elvytystä ("Building Back Better and Greener"), markkinoi vihreitä pohjoismaisia ratkaisuja muualla maailmassa ja toivottaa tervetulleeksi aloitteita yhteisten vienninedistämistoimien tutkimiseksi.

Tärkeitä tekijöitä uudentyyppisen kestävä kasvun kehittämisessä ovat koulutus, tiede, innovaatiivinen teknologia sekä kierto- ja biotalous.

On tärkeää turvata toimivat kotimarkkinat ja varmistaa mahdollisuus opiskella, tehdä työtä, muuttaa, harjoittaa yritystoimintaa ja perustaa perhe niin, että maiden väliset rajat haittaavat sitä mahdollisimman vähän.

Sosiaalisesti kestävä Pohjola

Kaikki Pohjoismaat ovat edenneet pitkälle **kestävän kehityksen** sosiaalisten tavoitteiden saavuttamisessa, mikä korreloi yhteiskunnan vahvan yhteenkuuluvuuden ja luottamuksen kanssa. Pohjoismailla on monia kansallisia erityisratkaisuja, mutta hyvinvoinnin ja asukkaiden terveydestä ja perusturvallisuudesta huolehtimisen voidaan sanoa perustuvan pohjoismaiseen malliin, joka sekin on yksi pohjoismaisen **integraation** ilmentymistä. Alkaneesta taloudellisesta ja sosiaalisesta kriisistä on tullut pohjoismaiselle mallille suurin haaste pitkään aikaan. Tilanteen hallinta ratkaisee sen, aiheuttaako konkurssien ja työttömyyden lisääntyminen riskejä sosiaaliselle tasa-arvolle ja mielenterveydelle ja sitä kautta seurannaisvaikutuksia, kuten syrjäytymistä, perheväkivaltaa, väärinkäyttöä ja radikalisoitumista. Taustalla vaikuttavat alueelliset ja väestönkehityshaasteet ovat ennallaan ja edellyttävät nekin panostuksia. Yhteistyön tekeminen on Pohjoismaille eduksi.

Tulevaisuuden ratkaisut edellyttävät sektorirajat ylittävää yhteistyötä mm. elinkeino-, alue-, asunto-, työvoima-, opetus-, kulttuuri- sekä sosiaali- ja terveystaloudessa, jotta voisimme taata sosiaalisen kestävyuden ja toimivat hyvinvointipalvelut muuttuvassa yhteiskunnassa. Varsinkin haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien tilanne on turvattava erityistoimin, jotka auttavat myös torjumaan eri väestöryhmien segregaatiota. Suomen puheenjohtajakaudella seurataan meneillään olevaa työtä, joka liittyy harvaan asuttujen alueiden sosiaali- ja terveyspalveluihin ja jossa pyritään edistämään entistä monialaisempaa näkökulmaa. Vuodeksi 2021 suunnitellaan myös toimintaa, joka keskittyy vammaisten ihmisten oikeuksien toteutumiseen poikkeusaikana.

Terveydenhuollossa kriisi on tehnyt ajankohtaiseksi sen, että Pohjoismaiden on syytä tiivistää yhteistyötään lääkkeiden, rokotteiden ja suojavarusteiden saatavuuden turvaamiseksi. Puheenjohtajamaa tahtoo kehittää tätä työtä sekä aloitteita, jotka liittyvät mikrobilääkeresistenssiin ja ihmisten, eläinten ja luonnon terveyden vuorovaikutukseen ("One Health"). Kriisiajat ovat edistäneet digitaalisten

toimintatapojen käyttöä terveydenhuoltopalveluissa. Niiden avulla voidaan palvella nykyistä joustavammin varsinkin harvaan asuttujen alueiden vanhenevaa väestöä. Helsingissä kesäkuussa 2021 järjestettävä eurooppalainen HIMSS-konferenssi keskittyy terveydenhuoltoalan digitalisaatioon ja tekniikkaan ja tarjoaa hyvän tilaisuuden vahvalle pohjoismaiselle näkyvyydelle.

Demokratia, oikeusvaltioperiaate ja perusoikeudet ovat kansainvälisesti altaalla olevia arvoja, jotka nauttivat Pohjolassa suurta yleistä kannatusta. Pohjoismaille on tunnusomaista varsinkin sananvapaus, tasa-arvo sekä avoin ja vastuullinen hallinto. Näiden arvojen vahvistaminen edellyttää demokratian ja oikeusjärjestelmän kehittämistä sekä lisäksi korruption estämistä ja rikollisuuden ehkäisyä ja torjumista. Ihmiskaupan tehokas vastustaminen vaatii tiivistä pohjoismaista yhteistyötä.

Korkea kansansivistyksen aste ja hyvinvointivaltion sosiaalinen kestävyys ovat perusta sille, että kansalaiset haluavat osallistua aktiivisesti ja vaikuttaa yhteiskunnallisiin päätöksentekoprosesseihin. Lisäksi ne mahdollistavat kriittisen suhtautumisen disinformaation levittämiseen. Pandemian aiheuttama kriisi ja vastaavat tilanteet ovat aina vakavia haasteita demokratian perusedellytyksille, ja ne koettelevat yhteiskunnan sietokykyä. Suomi nostaa puheenjohtajakaudellaan esiin demokratian, demokraattisen kestävyuden ja yhteiskunnan resilienssin.

Yhdenvertaisuus ja sukupuolten välinen tasa-arvo ovat loukkaamattomia arvoja pohjoismaisissa yhteiskunnissa. Suomen puheenjohtajakaudella sukupuolten tasa-arvoon kiinnitetään huomiota poikkihallinnollisesti eri ministerineuvostojen työssä. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen (LGBTI) oikeuksiin liittyvän ohjelman toteutusta jatketaan.

Taide, kulttuuri, liikunta ja nuorisotyö muokkaavat yhteiskuntaa ja luovat edellytyksiä ihmisten hyvinvoinnille ja osallisuudelle, mikä taas mahdollistaa kestäväen kehityksen. Taiteen ja kulttuurin saatavuus ja niiden vapaa harjoittaminen ovat myös perusedellytyksiä hyvälle ymmärtää, reagoida ja toimia uusissa tilanteissa tai haasteissa, kuten välttämättömässä vihreässä siirtymässä tai covid-19-pandemian kaltaisissa yllättävissä kriiseissä. Suomen puheenjohtajakaudella edistetään esimerkiksi digiratkaisuihin perustuvia toimintamalleja, jotka tukevat luovuutta ja osallistumista.

Pohjoismainen yhteenkuuluvuus perustuu syvälle juurtuneeseen käsitykseen yhteisestä arvoperustasta sekä nuoruusvuosista lähtien saatuihin henkilökohtaisiin kontakteihin ja kokemuksiin. Lapsi- ja nuorisolan yhteispohjoismaiset panostukset, Nordplus ja Nordjobb sekä koulujen ja oppilaitosten välinen vaihtotoiminta tukevat perustavalla tavalla tulevaisuuden integraatiota. Nuorten osallisuuden ja arkielämän keskiössä on digiosaaminen. Lapset ja nuoret ovat osa kansalaisyhteiskuntaa, ja heitä osallistetaan yhä enemmän myös pohjoismaiseen yhteistyöhön. Olemassa olevia digialustoja hyödyntämällä voidaan järjestää tapahtumia, joissa nuoret, virkamiehet ja asiantuntijat kohtaavat. Lisäksi tulee harkita kokeellisia ja innovatiivisia yhteistyömalleja. Pohjoismaiden ja Itämeren alueen nuoret järjestävät Ahvenanmaalla elo-syyskuussa 2021 ReGeneration-viikon, joka mahdollistaa sukupolvirajat ylittävän keskustelun.

Keskinäinen kielten ymmärrys edistää pohjoismaista liikkuvuutta ja vahvistaa

yhteenkuuluvuutta. Vuonna 2021 vietetään pohjoismaisen kielipoliittisen julistuksen 15-vuotisjuhlaa. Julistuksessa määritellään painopistealueita, joita Pohjoismaat ovat sopineet seuraavansa kansallisessa kielipoliittisessa työssään. Julistuksen uudistamista edistetään yhteistyössä koulutus- ja kulttuurisektorien kanssa.

Sosiaalisesti integroituneessa Pohjolassa valtakunnanrajaa ei tavallisesti koeta erottavana. Kaupan- ja työssäkäynnin lisäksi perhesiteet, vapaa-ajan toiminta, matkailu, ystävyyssiteet, yhdistyselämä ja sosiaalinen verkosto ulottuvat eri puolille rajoja valtioihin katsomatta. Kokemus tästä yhteisöllisyydestä ja rajat ylittävistä arjesta on pohjoismaisen yhteenkuuluvuuden ja integraation kulmakivi. Suomen puheenjohtajakaudella vaihdetaan kokemuksia ja otetaan oppia pandemian aiheuttamasta erityistilanteesta. Aihetta on tarkoitus valottaa muun muassa tutkimushankkeessa, jossa selvitetään **pohjoismaisen integraation haasteita tutkimalla Pohjoismaiden välisten maahantulorajoitusten yhteiskunnallisia vaikutuksia covid-19-pandemian aikana**. Taustalla on se, että vapaan liikkuvuuden rajoituksia on otettu käyttöön myös aiemmin viime vuosina.

Ahvenanmaan itsehallinto viettää 100-vuotisjuhliaan vuosina 2021–2022. Puheenjohtajakaudella on tarkoituksena valottaa Pohjolan vahvasti demokratiaan pohjautuvan yhteiskuntajärjestyksen näkökulmasta sitä, miten Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti osallistuvat pohjoismaiseen yhteistyöhön yhdessä pohjoismaisten valtioiden kanssa ja miten tämä lisää Pohjolan demokraattista kestävyyttä. Kansainvälisessä vertailussahan kyse on hyvin poikkeuksellisesta ilmiöstä. Suomen hallitus, Ahvenanmaan maakunnan hallitus ja Pohjoismaiden ministerineuvosto havainnollistavat näitä **pohjoismaista integraatiota edistäviä toimivia yhteistyömalleja** kutsumalla koolle kansainvälisen konferenssin, jossa pohjoismaista yhteistyöosaamista esitellään tästä demokraattisen kestävyuden näkökulmasta.

Yhteiskuntaturvallisuuteen liittyvät kysymykset tulevat yhä ajankohtaisemmiksi tilanteessa, jossa ilmastonmuutos kasvattaa luonnonkatastrofien riskiä Pohjoismaissa ja muualla maailmassa. Pandemian hoidosta saatu oppi voi auttaa meitä varautumaan entistä paremmin seuraavaan pandemiaan tai muuhun yhteiskuntaturvallisuutta vaarantavaan uhkaan. Kehittämällä huoltovarmuutta ja varautumista hallitusten kesken, ja tarvittaessa Pohjoismaiden ministerineuvoston tuella, Pohjoismaat käsittelevät myös aiheita, joihin Pohjoismaiden neuvosto on kiinnittänyt huomiota suosituksessaan yhteiskuntaturvallisuudesta.

Taiteen ja kulttuurin saatavuus ja niiden vapaa harjoittaminen ovat myös perusedellytyksiä kyvyllä ymmärtää, reagoida ja toimia uusissa tilanteissa tai haasteissa, kuten välttämättömässä vihreässä siirtymässä tai covid-19-pandemian kaltaisissa yllättävissä kriiseissä.

Pandemian hoidosta saatu oppi voi auttaa meitä varautumaan entistä paremmin seuraavaan pandemiaan tai muuhun yhteiskuntaturvallisuutta vaarantavaan uhkaan.

Yhdessä

Puheenjohtajamaa kehittää Pohjoismaiden ministerineuvoston kansainvälistä yhteistyötä Visio 2030:n pohjalta. Pohjoismaiden ja Baltian maiden tiivistyvän kumppanuuden tukemista kehitetään vision painopistealueiden mukaisesti. Lisäksi tuetaan Luoteis-Venäjällä ja länsinaapurien kanssa toteutettavaa toimintaa. Ministerineuvoston globaalien panostusten kehittämistä tuetaan niin ikään strategisesti tärkeillä alueilla yhteistyössä Pohjoismaiden ulkoasiainhallintojen kanssa. Pohjoismaat ovat sitoutuneet vahvasti myös arktiseen alueeseen, johon maamme itsekin kuuluvat kokonaan tai suurelta osin. Pohjoismaiden yhteisenä etuna on, että Arktiksen väestö voi kehittää elinkeinojaan alueen haavoittuvassa ympäristössä, jonka suojelua Pohjoismaat puolustavat. Kaikilla Pohjoismailla on laadukasta arktista osaamista, selkeästi ilmaistu tahto alueen luonnonvarojen kestävään käyttöön sekä järkkymätön sitoumus kansainvälisen oikeuden noudattamiseen. Maidemme kansainvälistä arktista politiikkaa tukee Pohjoismaiden ministerineuvoston arktinen yhteistyöohjelma, jolle valmistellaan jatkoa vuoden 2021 aikana. Alkuperäiskansat ovat Arktiksella erityisasemassa, ja tätä asemaa on kehitettävä yhteistyössä niiden kanssa. Suomen puheenjohtajakauden ajankohtaisena kysymyksenä on yhteistyö, joka liittyy alkuperäiskansojen tekijänoikeuksiin.

Kevät 2020 synnytti välittömän tarpeen lisätä pohjoismaista yhteistyötä. Se taas sai hallitukset spontaanisti etsimään uusia keinoja vuoropuhelun tiivistämiseksi. Saadut kokemukset mahdollistavat joustavan pohjoismaisen yhteistyökäytännön, joka perustuu erilaisiin digitaalisiin työkaluihin, ja puheenjohtajamaana Suomi aikoo hyödyntää näitä mahdollisuuksia.

Yhdessä Pohjoismaista voi tulla liikkeellepaneva voima, joka johdattaa huippuunsa kehitettyjen ratkaisujen avulla maailmaa kohti rauhaa, kestävä kehitystä ja kaikkien hyvinvointia.

Tietoja tästä julkaisusta

Pohjoismaat, yhdessä Suomen puheenjohtajakauden ohjelma 2021

PolitikNord 2020:708

ISBN 978-92-893-6635-9 (PDF)

ISBN 978-92-893-6636-6 (ONLINE)

<http://dx.doi.org/10.6027/politknord2020-708>

© Pohjoismaiden ministerineuvosto 2020

Ulkoasu: Louise Jeppesen

Kuvat: Johdanto - unsplash.com, johner.dk. Vihreä Pohjola - johner.dk, unsplash.com.
Kilpailukykyinen Pohjola - norden.org, unsplash.com, johner.dk. Sosiaalisesti kestävä
Pohjola - norden.org, unsplash.com, johner.dk. Yhdessä - unsplash.com, johner.dk

Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismainen yhteistyö on yksi maailman laajimmista alueellisista yhteistyömuodoista. Yhteistyön piiriin kuuluvat Islanti, Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska sekä Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti.

Pohjoismaista yhteistyötä tehdään politiikan, talouden ja kulttuurin aloilla tärkeänä osana eurooppalaista ja kansainvälistä yhteistyötä. Pohjoismaisen yhteisön tavoitteena on vahva Pohjola vahvassa Euroopassa.

Pohjoismainen yhteistyö pyrkii vahvistamaan pohjoismaisia ja alueellisia etuja ja arvoja globaalissa maailmassa. Maiden yhteiset arvot lujittavat osaltaan Pohjolan asemaa yhtenä maailman innovatiivisimmista ja kilpailukykyisimmistä alueista.

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Nordens Hus

Ved Stranden 18

DK-1061 Kööpenhamina

www.norden.org

Tutustu muihin pohjoismaisiin julkaisuihin osoitteessa

www.norden.org/fi/publikationer